

Interview

‘Bij mij kunnen ze onderuit’

Geestelijk verzorger in het leger Ties Schutte over zijn werk

Harco Ploegman

Na ruim twaalf jaar predikant te zijn geweest en twee kerkelijke gemeentes gediend te hebben, maakte Ties Schutte in 2005 een opvallende overstap: zijn derde standplaats werd niet een nieuwe kerkelijke gemeente, maar het leger. ‘Je bent veel op pad, het is avontuurlijk, ik houd van sporten en ik houd van mensen. Ik probeer uit te stralen dat God hart heeft voor ieder mens.’

Hoe kom je erbij om legerpredikant te worden?

Ik heb twee kerkelijke gemeentes gediend. Van 1992-1998 die van Wetsinge-Sauwerd en van 1998-2005 stond ik in Putten. Op een gegeven moment verscheen er een advertentie in het *Nederlands Dagblad* van het Commando Diensten Centra van Defensie met drie vacatures voor geestelijk verzorger. Ik had al wel vaker het *Jaarschrift*, de jaarlijkse uitgave van de geestelijke verzorging, gelezen. Dat vond ik altijd al erg interessant. Maar ik heb het idee om bij defensie te gaan werken altijd weer terzijde gelegd, want het werk in de kerkelijke gemeente in Putten nam mij compleet in beslag. Nu leek de tijd er geschikt voor. Na overleg met mijn vrouw solliciteerde ik. Waarom? Defensie is een dynamisch gebeuren. Je bent veel op pad, het is avontuurlijk, ik houd van sporten en ik houd van mensen. Dus ging ik voor een nieuwe uitdaging in een nieuwe omgeving. Mét daarbij de mogelijkheid om te kunnen blijven preken. Dat zou ik absoluut niet kunnen en willen opgeven.

Waarom niet?

Het is fantastisch om Gods Woord door te geven aan mensen. Dat doe ik met heel veel plezier en passie. Verder wil ik theologisch scherp blijven en mezelf dwingen preken te blijven maken. Mijn theologische ei kan ik in mijn werk op de kazerne niet direct kwijt. Als ‘compensatie’ preek ik en geef ik catechisatie. Het laatste doe ik om *feeling* te houden met gereformeerd-vrijgemaakte jongeren.

Wat moet ik me voorstellen bij het werk van een legerpredikant?

Een collega van me verwoordde het eens zo: iemand die zielig is heeft hulp nodig, iemand voelt zich op zijn ziel getrapt en is dus gefrustreerd of boos, en de ziel in bijbels spraakgebruik is de ‘ziel en zaligheid’. Dan heb je het ook over de hogere dimensie. In al die verschillende betekenissen kennen we ons terug als geestelijk verzorger: we zijn er voor zielige mensen, voor mensen die op hun ziel getrapt zijn en voor de ziel en zaligheid van de mensen. Het werkveld varieert dus van het praatje bij de koffie tot een diep gesprek. De gemiddelde militair is buitenkerkelijk en heeft niets met geloof. Dus probeer ik via een bak koffie contact te maken.

Ik werk nu op de De Ruyter van Steveninck Kazerne in Oirschot, bij een schoolbataljon. Daar maken jonge mensen voor het eerst kennis met Defensie. Hier geef ik een aantal lessen. Daarbij moet ik natuurlijk eerst uitleggen wat ik doe, want de meeste militairen snappen niet dat ze een dominee voor hun neus krijgen. Ik leg dan uit dat ik er ben voor iedereen, welke achtergrond hij of zij ook heeft. Dan zeg ik daar dat iedereen zijn of haar verhaal bij me kwijt kan. De wereld van Defensie is een machocultuur. Ik praat met die jongeren bijvoorbeeld over

normen en waarden. Naar aanleiding van seksuele intimidatie binnen de krijgsmacht is er een gedragscode gekomen. Die bespreek ik bijvoorbeeld. Die jongeren reageren vaak primair en seksistisch. Ik sta daar niet met een opgeheven vingertje, maar probeer ze wel na te laten denken over normen en waarden. Ik vertel ze dat ze een voorbeeldfunctie als militair, ook buiten werktijd. Verder bezoek ik de leerlingen op bivakken. En heb ik veel contact met de instructeurs en de kaderleden, de leidinggevendenden. Ik ben er ook voor hén. Elk mens heeft zijn problemen en vragen. Dus stap ik regelmatig op ze af en probeer zoveel mogelijk contact te hebben met ze.

Je hebt zowel rooms-katholieke als humanistische, joodse en islamitische geestelijk verzorgers. Wat is er typisch protestants of gereformeerd aan jouw taak als geestelijk verzorger?

Op uitzendingen verzorgen wij bijvoorbeeld kerkdiensten en verder verzorgen we hier, bijvoorbeeld rond feestdagen, samenkomsten of vieringen. Dat is een moment waarop ik als gereformeerde dominee mijn werk doe. Dat gaat er wel anders aan toe dan in een gereformeerd-vrijgemaakte kerkdienst, maar ik houd dan geen humanistisch verhaaltje. Verder behandel ik tijdens de lessen geestelijke verzorging de twee grote wereldgodsdiensten, het christendom en de islam. Dan geef ik ook aan wat ik zelf geloof. Dát zijn de momenten waarop we onszelf profileren. Dat is natuurlijk een ander verhaal dan een humanist zou houden. Maar ik geef toe dat ons werk soms wel veel op elkaar lijkt. Binnenkort wil ik werk maken van het vele gevloek op de kazerne. Hierin kan een geestelijk verzorger een belangrijke functie vervullen. Waken voor een stuk respect naar elkaar.

Hoe heb je de omschakeling van gemeentepredikant naar geestelijk verzorger in het leger ervaren?

Het is een soort dubbele omschakeling. Het is niet zomaar een stap 'in de wijde wereld', maar ook nog eens naar de wereld van Defensie, waar een machocultuur heerst. Ik ervaar soms wel een stuk vervreemding, maar ik denk dat God mij in die wereld goed kan gebruiken om te laten zien dat Hij hart heeft voor ieder mens. Dat dring ik niet op, maar probeer ik wel uit te stralen.

Hoe probeer je dat uit te stralen?

Ik ben er niet op uit vrienden te worden met iedereen, maar ik wil er wel zijn voor iedereen. Als puntje bij paaltje komt wil ik dat mensen het gevoel hebben: die vent heeft oprechte belangstelling. De militairen hebben vaak weinig tijd voor elkaar. Ik merk dat je, als je oprechte belangstelling toont, ze zó voor je hebt gewonnen. Dan gaan deuren voor je open, zijn ze loyaal en kun je potjes breken. Leerlingen zeggen vaak dat ze het geweldig vinden dat er iemand is die tijd voor hen heeft. Bij wie ze 'onderuit kunnen'. Het is altijd strak in het pak, hectisch en hiërarchisch. Bij mij moeten ze niets. Maar dat heeft dus te maken met hoe je ze als méns tegemoet treedt, niet in de eerste plaats als dominee. Toch denk ik dat daarin het evangelie meekomt. Onuitgesproken kun je daarmee iets uitstralen van de liefde van God voor mensen. En als ze er naar vragen zeg ik dat ik mijn werk doe met God als zender.

Wat moet je in je bagage hebben als je legerpredikant wil worden?

Dat gaven ze helder aan in de advertentie. Je moet twee kerkelijke gemeentes gediend hebben. Dat wil zeggen: een jaar of tien pastorale ervaring. Verder moet je een theologische universitaire opleiding hebben gedaan om bepaalde kwaliteit te waarborgen.

In hoeverre doe je nu mee als je meegaat op patrouille of oefening?

De commandant der strijdkrachten, Berlijn, is heel uitgesproken: geestelijk verzorgers mogen geen wapen dragen. Maar daar is discussie over. We hebben bijvoorbeeld ook schietlessen, dus ik kan wel schieten. Maar er wordt van mij niet verwacht dat ik ga vechten. Mijn taak is geestelijke verzorging, dus als ik dat wil blijf ik op uitzending gewoon op de basis. Mijn prioriteit is niet aanvallen, maar opvangen. Maar als ik nu in een eindoefening de laatste nacht meeloop vinden de leerlingen dat fantastisch. Ze vinden het stoer als je sportief gezien gewoon met ze mee kunt komen.

Moet je ook mee op uitzending?

Ik heb nog geen concrete datum voor een uitzending. Er zijn regels voor: als ik nu vier maanden ga, hoef ik daarna een jaar (3 x vier maanden) niet op uitzending. Ik sta nu op een wachtlijst. Ik heb er geen problemen mee, anders had ik het niet moeten doen. Ik heb ervoor getekend en thuis weten ze dat het kan gebeuren. Maar het is natuurlijk wel een uitdaging om vier maanden van huis weg te zijn. Ik hoor van andere geestelijke verzorgers dat je op een uitzending enorm nodig bent. Juist omdat het risicovol en gevaarlijk is.

Kun je een praktijkvoorbeeld geven van je werk, wat indruk op je maakt of gemaakt heeft?

Wat op mij héél veel indruk gemaakt heeft is een bezinningsmoment op een zondag, tijdens een eindoefening, nadat die jongens en meisjes een week heel hectisch bezig waren geweest. Het was een van de eerste keren dat ik dat deed. Ik hield een overdenking over de verloren zoon. Ik vertelde dat God een Vader is naar wie je altijd terug kunt gaan en bij wie je altijd thuis kunt komen. Daarna was er een moment van stilte en bezinning. Tijdens dat moment konden ze een kaars aansteken als een symbolisch gebaar. Wat er toen gebeurde is onbeschrijflijk. Er zat daar zestig man. Ik heb nog nooit zoveel leerlingen zien huilen. Ze waren moe en door het verhaal gegrepen. Heel indrukwekkend. Ik wist niet wat me overkwam! Zo'n moment maakt alles de moeite waard.

Hoe zie je de verhouding tussen geloof en geweld?

Goede vraag. In het Oude Testament zie je de lijn dat God zijn volk beschermt tegen vijanden. Zijn volk allerlei overwinningen laat genieten in de strijd tegen vijanden. God die geweld niet schuwt, maar gebruikt als uiting van zijn toorn. Ik denk dat je als christen het geweld niet moet opzoeken. We hebben niet het gebod 'gij zult doden' gekregen, maar het gebod 'gij zult niet doden'. In principe gebruik ik als geestelijk verzorger geen geweld. Maar het kan wel nodig zijn in een situatie, zoals nu in Uruzgan waar aanslagen aan de orde van de dag zijn en je continu bedreigd wordt. Wanneer er bijvoorbeeld een bermbom ontploft, of een zelfmoordactie plaatsvindt of als militairen in een hinderlaag worden gelokt, heeft ook een geestelijk verzorger recht op zelfverdediging.

Wat zou je afkeuren?

Amerikaanse toestanden als in Guantanamo Bay. Martelingen van krijgsgevangenen, daar staan we niet achter. Ook het gebruik van massavernietigingswapens, zoals Saddam Hussein deed, kan niet. Dat strijdt met alle conventies. De mate van inzet van wapens moet in verhouding staan tot datgene wat je wilt oplossen. Buitensporig veel geweld kan niet. Denk aan Rwanda met de Hutu's en Tutsi's. Dat is tirannie en chaos. Dat moet je afkeuren.

Hoe zit het met je relatie met de vrijgemaakte kerk?

Die is prima. Ik ben door de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) 'uitgezonden' om in het leger te dienen. Er is een deputaatschap geestelijke verzorging militairen. Die is door de generale synode in het leven geroepen. Het deputaatschap is de instantie die mij controleert en bevraagt en waar ik contact mee heb, ook over allerlei dingen waar we mee te maken krijgen. Want hoe

zit het bijvoorbeeld met avondmaal en doop op uitzending? Het is goed dat er een kerkverband is dat daar regels voor heeft. Het deputaatschap is mijn 'kerkenraad' zeg maar, maar niet mijn baas.

Heeft een legerpredikant speciale behoeftes waarin een kerkelijke gemeente kan voorzien?
Meeleven en voorbede, maar niet meer als elk ander hoor. Ik sta in de frontlinie, maar met mij zo vele anderen.

Harco Ploegman woont in Veenendaal en is freelance redacteur/journalist